

Відгука
отримано 28.04.2026
Голова спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.111
з психол. наук, проф.
Сергійчук Г.В.

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.111
у Київському столичному університеті
імені Бориса Грінченка,
доктору психологічних наук,
професору
Тетяні СКРИПНИК

ВІДГУК

офіційного опонента **Слозанської Ганни Іванівни**, доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка про дисертацію **Яни Юріївни Загутіної-Візер «Міждисциплінарна взаємодія у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 231 «Соціальна робота» (23 Соціальна робота).

Цілісний аналіз дисертаційного дослідження **Загутіної-Візер Яни Юріївни «Міждисциплінарна взаємодія у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами»** дозволяє сформулювати узагальнені висновки про його актуальність, обґрунтованість наукових і теоретичних положень, достовірність отриманих результатів, теоретичну та практичну цінність та дає змогу надати комплексну загальну оцінку дисертації, результати якої представлено для захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії на засіданні разової спеціалізованої вченої ради ДФ 26.133.111 в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка.

Дисертація – авторська, самостійна, оригінальна наукова праця, яка сприяє вирішенню поставленої наукової проблеми – дослідження міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами, що знайшло відображення у теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці її ефективності шляхом впровадження змістово-методичного забезпечення в умовах закладу загальної середньої освіти.

Актуальність дисертаційної роботи.

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена докорінними змінами в парадигмі сучасної освіти України, що спрямована на гуманізацію, дитиноцентризм і створення безбар'єрного середовища для кожного здобувача освіти. В умовах розбудови інклюзивної моделі навчання в контексті впровадження Нової української школи особливої гостроти набуває питання

ефективності соціально-педагогічного супроводу молодших школярів з особливими освітніми потребами (ООП), кількість яких щорічно зростає та як і зростає чисельність інклюзивних класів у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО). Статистика свідчить, станом на 01.01.2025 рік кількість інклюзивних класів у ЗЗСО становила 33397, в них учнів з ООП – 47610 осіб. У 2023/2024 н. р. 40354 здобувачів з ООП навчалося у 29321 інклюзивному класі в них; у 2022/2023 н. р. 33861 учнів з ООП - у 24995 інклюзивних класах, 2020/2021 н. р. – 25078 осіб у 18681 інклюзивних класах. Ці дані відображають динамічний ріст інклюзивної мережі в останні роки. Разом з тим, питома частка цих учнів є молодшими школярами (1-4 класи). Відтак, важливо у ЗЗСО забезпечити належний рівень їх соціально-психолого-педагогічного супроводу міждисциплінарною командою спеціалістів. Адже молодший шкільний вік має критичне значення для формування адаптивних механізмів, від яких залежить успішність подальшого навчання та соціалізації дитини у закладі освіти. Складність комплексних порушень у дітей молодшого шкільного віку вимагає не розрізнених зусиль окремих фахівців, а впровадження інтегрованого, міждисциплінарного підходу у систему їх підтримки у закладі освіти. Це зумовлює посилення ролі соціально-педагогічної роботи в ЗЗСО, при впровадженні якої соціальний педагог виступає центральним суб'єктом міждисциплінарної взаємодії. Його діяльність спрямована на синхронізацію соціальних, психологічних та педагогічних інструментів підтримки молодших школярів із ООП у межах інклюзивного середовища закладу освіти.

З огляду на це дисертаційна робота має високу теоретичну та практичну цінність, оскільки автор не обмежується констатацією проблем, а пропонує цілісне бачення вибудови системи міждисциплінарної взаємодії та змістово-методичне її забезпечення. Розробка конкретних форм і методів взаємодії, а також надання рекоме́ндацій щодо підвищення її ефективності, відповідає актуальним запитам сучасної соціально-педагогічної практики та вимогам нормативно-правової бази України щодо інклюзивної освіти.

Таким чином, науковий пошук автора є своєчасним, теоретично обґрунтованим і має безпосереднє значення для вдосконалення професійної діяльності фахівців соціально-педагогічної сфери.

Важливо відзначити, що тему дослідження затверджено вченою радою затверджено Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 10 від 30 листопада 2022 р).

Наукова новизна результатів дисертації (теоретичних та/або експериментальних).

Не викликає сумніву факт того, що дисертаційне дослідження Загупіної-Візер Яни Юріївни є значним вкладом у розвиток соціальної роботи як сфери професійної діяльності. Надбанням роботи є те, що авторкою вперше визначено сутність міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП; узагальнено та представлено у роботі вітчизняний та міжнародний досвід міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП; визначено критерії, показники та рівні ефективності такої взаємодії; обґрунтовано змістово-методичне забезпечення та розроблено алгоритм міждисциплінарної взаємодії у соціально педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП у закладі загальної середньої освіти. Дисертантка також здійснила аналіз базових понять дослідження та представила напрацювання у роботі; висвітлила особливості організації міждисциплінарної взаємодії у закладі загальної середньої освіти через створення та забезпечення діяльності команд психолого-педагогічного супроводу; розкрила роль соціального педагога у координації міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП; схарактеризувала зміст, форми та методи соціально педагогічної роботи з молодшими школярами з ООП у закладі загальної середньої освіти.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Дисертаційна робота містить значний обсяг наукового, теоретичного, практичного матеріалу, який буде доцільним при організації підготовки соціальних працівників, фахівців із соціальної роботи та соціальних педагогів.

Теоретичним надбанням дисертаційної роботи є напрацювання автора дослідження, що стосуються реалізації міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП на основі аналізу

міжнародного та вітчизняного досвіду такої взаємодії, визначення ролі соціального педагога в такій взаємодії. Особливої уваги заслуговує представлений у роботі аналіз змісту базових понять дослідження та розкриття автором сутності міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні й впровадженні комплексу діагностичних інструментів, що дозволяють оцінювати ефективність міждисциплінарної взаємодії у соціально педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП у ЗЗСО та розроблене автором змістово-методичного забезпечення означеного процесу.

Основні положення, результати дослідження, розроблені методичні матеріали, практичні інструменти змістово-методичного забезпечення можуть бути використані у діяльності фахівців із соціальної роботи, керівників та учасників команд психолого-педагогічного супроводу в ЗЗСО, соціальних педагогів, фахівців інклюзивно-ресурсних центрів, спеціалістів соціальних служб та інших фахівців соціальної сфери; закладами вищої освіти при викладанні навчальних дисциплін «Соціальна інклюзія», «Соціально-педагогічна робота в закладах освіти», «Практикум із організації міждисциплінарної взаємодії в громаді», «Соціальна робота з сім'ями» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти), «Міждисциплінарна взаємодія в соціальній роботі» (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота/П10 Соціальна робота та консультування; при розробленні нових навчальних дисциплін за вибором, навчальних посібників, методичних рекомендацій та програм підвищення кваліфікації педагогічних і соціально-педагогічних працівників

Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз тексту дисертації Загутіної-Візер Я. Ю. та змісту публікацій дисертантки дають змогу дійти висновку про наукову достовірність викладених автором результатів.

Дисертанткою опрацьовано основну літературу з предмету дослідження, на підставі розгляду якої сформульовано власне бачення досліджуваної проблеми.

Дисертантка на високому науковому рівні обґрунтувала вибір теми, визначила мету і завдання дослідження. Послідовність і логіка розділів дисертації демонструє розуміння авторкою теоретичних положень, методології дослідження, методів вивчення окресленої наукової проблеми. Наявний чіткий баланс між викладом змісту у розділах дисертації та задекларованою метою і завданнями дослідження. Зокрема, мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні змісту і специфіки міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП та експериментальній перевірці її ефективності шляхом впровадження змістово-методичного забезпечення в умовах закладу загальної середньої освіти. Відповідно до поставленої мети Загутіною-Візер Я. Ю. визначено п'ять основних завдань, які були реалізовані на різних етапах наукового пошуку.

У дисертації розкрито й обґрунтовано основні теоретичні положення та висновки, високий рівень обґрунтованості яких забезпечено завдяки використанню ґрунтовної наукової джерельної бази згідно предметної спрямованості дисертаційного дослідження та апробацією отриманих результатів на вітчизняних і зарубіжних наукових конференціях.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Дисертаційна робота Загутіної-Візер Я. Ю. містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему. Загальний рівень роботи вражає високим рівнем, засвідчує обізнаність авторки у науковій проблематиці. Робота містить результати теоретичних пошуків та емпіричного дослідження, що підтверджує факт оволодіння здобувачем методологією проведення такого роду досліджень.

Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Основні положення, висновки, окремі частини та практичні результати дисертації представлено в тезах та доповідях на 9 науково-практичних конференціях різного рівня. Наукові результати дисертації висвітлено у 14 наукових публікаціях, із них 6 – одноосібних, 8 – у співавторстві.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес закладів загальної середньої освіти: спеціалізованої школи I–III ступенів № 106 з поглибленим вивченням англійської мови Шевченківського району м. Києва (акт про впровадження № 01-15/230 від 11.06. 2025р.); школи I–III ступенів № 70 Шевченківського району м. Києва (акт про впровадження № 01-09/47 від 19.05.2025р.); Синяківського хіміко-технологічного ліцею – закладу загальної середньої освіти I–II ступенів № 15 (акт про впровадження № 01-18/113 від 20.05.2025р.).

Наведено відомості щодо апробації роботи, особистого внеску здобувачки та відповідності публікацій темі дисертаційного дослідження. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а їх зміст віддзеркалює результати проведеного дослідження, отже дисертація є належним чином апробована.

Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Дисертаційна робота має чітку структуру, відзначається цілісністю та логічністю викладу наукового матеріалу. Робота складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (492 найменувань, з них 146 іноземною мовою), додатків.

У вступі дисертантка на достатньому науковому рівні обґрунтувала актуальність теми, висвітлила суперечності, визначила об'єкт, предмет, мету й завдання, сформулювала провідні концептуальні ідеї, схарактеризувала методи дослідження, розкрила наукову новизну, практичну значущість отриманих результатів, навела відомості про впровадження та апробацію одержаних результатів, структуру дисертаційної роботи.

Дисертація добре структурована у 3 розділи. Назви розділів і підрозділів чіткі та інформативні щодо наукового рівня, змісту виконаної дослідницької роботи та її етапів. Розділи дисертації логічно завершені, містять висновки, які відповідають змісту та поставленим завданням дослідження.

У першому розділі дисертації – «Теоретичні основи міждисциплінарної взаємодії у соціально педагогічній роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами» – автор дослідження здійснила аналіз базових понять дослідження; розкрила зміст «міждисциплінарної взаємодії», зазначивши, що в її основі лежить *біопсихосоціальна модель*, реалізація якої передбачає необхідність формування в фахівців інтегрованої компетентності, здатної враховувати всі три виміри розвитку дитини з ООП, а не обмежуватися лише медичним чи педагогічним аспектом. Сама міждисциплінарна взаємодія у соціально педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП розглядається дослідницею крізь призму системного, особистісно-орієнтованого, компетентнісного та міждисциплінарного підходів. Аналіз нормативно-правової основи соціально-педагогічної роботи з молодшими школярами з ООП у закладах освіти, особливостей молодших школярів з ООП, специфіки соціально-педагогічної роботи з ними, особливостей роботи команди психолого-педагогічного супроводу дає змогу автору напрацювати структуру готовності фахівців до міждисциплінарної взаємодії у закладах освіти.

У розділі 1 представлено також досвід Франції, Німеччини та Італії реалізації міждисциплінарної взаємодії у роботі з дітьми з ООП у закладах освіти, виокремлено їх спільні та відмінні риси у провадженні інклюзивної освіти в цілому та міждисциплінарної взаємодії зокрема.

У другому розділі – «Стан міждисциплінарної взаємодії в соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами» – детально описано методологію емпіричного дослідження: визначено мету, завдання, дослідницькі питання, структуру експерименту (пошуковий та основний етапи з констатувальним, формувальним і контрольним підетапами), критерії формування вибірок респондентів, форми організації роботи та методи збору й аналізу даних, що забезпечило наукову чіткість, валідність і відтворюваність отриманих результатів. У розділі представлено результати досліджено, що проводилося на пошуковому етапі та

констатувальному підетапі основного етапу наукового пошуку. Отримані результати створили надійну теоретичну та емпіричну основу для розробки змістово-методичного забезпечення, циклічного алгоритму, практичних інструментів та рекомендацій щодо підвищення ефективності міждисциплінарної взаємодії, що буде детально розглянуто у третьому розділі.

У третьому розділі – «Змістово-методичне забезпечення міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами» – представлено результати формувального і контрольного підетапів основного етапу дослідження. Зокрема, висвітлено зміст розробленого автором дослідження змістово-методичне забезпечення міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП та розкрито особливості його впровадження в експериментальних групах. Доведено його ефективність у процесі налагодження та провадження міждисциплінарної взаємодії у закладах освіти у роботі з дітьми молодшого шкільного віку з ООП, висвітлено роль соціального педагога в команді психолого-педагогічного супроводу учня з ООП в закладі освіти. Представлено розроблені автором дослідження рекомендації щодо підвищення ефективності такої взаємодії в ЗЗСО. Доведено, що впровадження розробленого змістово-методичного забезпечення дозволяє створити цілісну, відтворювану систему міждисциплінарної взаємодії в ЗЗСО, яка відповідає сучасним вимогам інклюзивної освіти України, враховує виклики воєнного часу та сприяє підвищенню ефективності соціально-педагогічного супроводу молодших школярів з ООП.

Результати дослідження представлено у ґрунтовних та структурованих висновках.

Підсумовуючи сказане, слід відзначити, що дисертаційна робота Загутіної-Візер Я. Ю. за своїм змістом і формою є завершеним самостійним дослідженням. Її оформлення у цілому відповідає діючим вимогам Міністерства освіти і науки України, що висуваються до такого роду наукових робіт, зокрема Наказу МОН України від 12.01.2017 №40 “Про затвердження вимог до оформлення дисертації” та вимогам Київського столичного Університету імені Бориса Грінченка. Дисертаційна робота характеризується єдністю змісту і має як науково-теоретичну, так і практичну цінність.

Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Автор дослідження дотримувався академічної доброчесності при підготовці дисертації та оприлюдненні її результатів у наукових публікаціях, зокрема Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 №44 (зі змінами). У дисертації та наукових публікаціях відсутній академічний плагіат, фабрикація чи фальсифікація, про що засвідчує відповідна довідка.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Оцінюючи загалом позитивно наукове та практичне значення отриманих дисертанткою результатів, дозволимо собі висловити зауваження та рекомендації до деяких положень дисертації, які можуть бути предметом наукової дискусії та напрямами подальшої дослідницької роботи, зокрема:

1. У розділі 1 дисертаційного дослідження автор представляє основні напрацювання з позиції аналізу змісту базових понять дослідження, пропонуючи власні підходи до трактування поняття «міждисциплінарна взаємодія у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами»; акцентує увагу на тому, що базовими для вивчення означеного підходу є процесу є системний, особистісно-орієнтований, компетентнісний та міждисциплінарний підходи. Вважаємо за доцільне зазначити, що автору дослідження варто також було опертися на розуміння інтегрованого та сімейно-орієнтованого підходів та їх ролі у забезпеченні ефективності міждисциплінарної взаємодії, так як надалі у роботі дослідниця апелює до цілісного погляду на дитину та її ООП та включеність батьків як рівноправних партнерів у процесі соціально-педагогічної роботи з учнем з ООП.

2. У підрозділі 1.2. дисертаційного дослідження автор представила досвід Франції, Німеччини та Італії з провадження міждисциплінарної взаємодії у роботі з учнями з ООП. Вважаємо за доцільне зазначити, що робота виграла б,

якщо б дослідниця виокремила прогресивні ідеї зарубіжного досвіду та запропонувала їх імплементацію в Україні в контексті розпрацювання міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами та запропонувала ці ідеї у вигляді рекомендації для впровадження, в тому числі і у змістово-методичному забезпеченні означеного процесу.

3. Автором дослідження в розділі 2, підрозділі 2.1. детально описано методику емпіричного дослідження. Разом з тим варто на нашу думку було означити часові рамки дослідження та особливості формування вибірки на пошуковому етапі та констатувальному підетапі основного етапу дослідження. Вважаємо, що на констатувальному підетапі дослідження вартувало б приділити більше уваги висвітленню особливостей оцінки динаміки розвитку молодших школярів з ООП як визначеного критерію ефективності міждисциплінарної взаємодії, оскільки географія дослідження на цьому підетапі охоплює більше восьми областей України.

4. У третьому розділі дисертаційного дослідження представлено результати реалізації формувального підетапу основного етапу експерименту, а саме детально схарактеризовано змістово-методичне забезпечення міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами та алгоритм його впровадження. Вважаємо, автору вартувало б визначити часові рамки реалізації формувального підетапу експериментального дослідження та особливості його реалізації в часі російсько-української війни.

5. Дисертаційна робота тільки виграла б, якщо автор дослідження схематично зобразив модель міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами.

Проте висловлені зауваження і побажання не знижують загальної високої оцінки проведеного дослідження і носять рекомендаційних характер.

Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.

Цілісний аналіз дисертації Загутіної-Візер Я. Ю. «Міждисциплінарна взаємодія у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з

особливими освітніми потребами» та аналіз наукових публікацій за темою дисертації дозволяє зробити висновок, що дисертація є завершеною, самостійною, цілісною науковою працею, яка містить наукову новизну, теоретичне і практичне значення, відповідає спеціальності 231 «Соціальна робота», характеризується обґрунтованістю та аргументованістю рекомендацій та висновків.

Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

Дисертація Загутіної-Візер Я. Ю. заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам вимогам, визначеним наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і затвердженого КМУ від 12.01.2022 р. № 44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», що дає підстави для присудження Загутіній-Візер Яні Юріївні наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 231 «Соціальна робота».

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Ганна СЛОЗАНСЬКА

